

STARONOVÁ METLA

(Eduard Urban: *Toxikománie. Avicenum Praha 1973.*)

Radou zajímavých kulturně historických údajů oživuje pražský psycholog E. Urban své výklady o jedné z metel lidstva — nikoliv teprve novodobé, jak má sklon se domnívat neodborník pod vlivem zpráv o rostoucím počtu toxikomanů a rostoucím počtu zneužívaných látek (převážně farmak) v evropskoamerickém kulturním prostředí. Ve skutečnosti, jak vyplývá z Urbanovy knížky, je závislost na drogách jevem prastarým, přítomným i ve starověkých kulturách a fyzická, psychická, mravní i sociální újma, kterou působí, patří k nejstarším zhoubám lidského pokolení. Urban se nezamýšlí nad širšími kulturními a sociálně psychologickými příčinami toxikománie jako sociálního jevu (ač podrobně prodlívá u hypotéz vysvětlujících mechanismus vzniku drogové závislosti v organismu jednotlivce); jeho výklady nicméně varují před zjednodušujícími vysvětleními, jako by toximánie vznikala z afluence nebo přemíry vzruchu v moderní technické civilizaci. Právě okolnost, že se vyskytuje i v prostředí chudých a kulturně nedráždivých společností, nám ukládá opatrnost v závěrečných soudech, kam zařadit tyto pokusy o odpoutání z konkrétní dějinné existence, jimž po stránce funkční bylo na roveň postaveno náboženství ve známém výroku o opiu lidstva.

Urbanovy výklady, ač popularizující, pracují s přesnými definicemi a snaží se o jednotnou terminologii. Tomu slouží vymezení základních pojmů na prvních dvaceti stránkách knížky, a i další kapitoly se stále znovu vrací k definicím pojmů a jevů, popravídle ve snaze konformovat rozbuřené názvosloví z oboru, procházejícího prudkým rozvojem, s normativními definicemi Světové zdravotnické organizace.

Těžiště knížky však spočívá v kapitolách o příčinách drogové závislosti a v kapitole popisující její hlavní typy: typ morfinový, barbiráto-alkoholový, kokainový, cannabisový (hašiš, marihuana), amfetaminový, kachový, halucinogenní, tabakismus, kofeinismus, závislost na analgetikách. Tyto typy odlišuje nejen užívaná látka, nýbrž především povaha závislosti, následky a pochopitelně i způsob léčby. Drogová závislost vzniká složitou, a ve všech detailech ne ještě zcela objasněnou, interakcí faktorů farmako-

logických, somaticko-psychických, vlivů prostředí a nárazu podnětu.

Problematika zákonných předpisů o drogách, způsoby léčení a jejich výsledky tvoří závěrečnou část knížky, v poslední kapitole doplněnou výkladem o prevenci.

„Člověk touží po řádu a míře, něco v něm však ustavičně zároveň touží po vybočení z řádu, překročení hranic a mezí a po návratu k chaosu“, sděluje autor v závěru svůj filosofický pohled na lidské nitro. Setkání s drogou je nebezpečné potud, že potencuje druhou z obou protikladných tendencí. pf

UMĚNÍ ČERNÉHO SVĚTADÍLU

Pod tímto názvem vyšel v r. 1973 v Odeonu překlad knihy Jeana Laude „*Les arts de l'Afrique noire*“, která umožňuje nahlédnout do duše obyvatele Afriky a nepřímo si uvědomit vinu „křesťanského světa“ na tomto kontinentě, která i v eku- meně vyvolala do života revoluční hnutí za osvobození. Z knihy vynikne, že otrokářství, do něhož byli Afričané Portugalci prodáváni v náhradu za vyhubené Indiány, vnitřní rozklad politických a kulturních struktur života africké společnosti pod obchodním vlivem křesťanských zemí a posléze kolonizace představují neblahý proces čtyř století. I když z podání autora vyplývá, že se katolická církev, zejména v počátku, stavěla k postupu politických a hospodářských zájmů v Africe zdrženlivě, přece je nestačila podmanit nejen normě evangelia, nýbrž ani normě základních lidských práv. Konec portugalského panství v Africe signalizuje vskutku novou epochu tohoto světadílu. Teprve v roce 1537 přiznal papež Pavel III. papežskou bulou obyvatelům nově objevených krajů povahu skutečných lidí (*veri homines*), ale jen těm, kteří prokázali schopnost vyznávat katolickou víru a přijímat svátost oltářní.

Kniha je psána s citlivým a kladným porozuměním, pronikajícím až k metafyzickým zdrojům afrického umění. Toto umění má napořád povahu nábožensky funkční, nikoliv estetickou. Interpretace zachovaných předmětů z jednotlivých oblastí černé Afriky uvádí do hlubokých otázek podstaty, existence a zachování lidství v jeho fyzické i duševní podobě, jak se s nimi vyrovnával černý obyvatel Afriky v kultu, a do souvislosti umění se společenskými strukturami. Africký člověk není individualista, nechápe sám sebe jako střed. Hledá své místo v kosmu a své poslání ve světě. fs